

2 Distansutbildningens pedagogiska utmaningar

Distansutbildning innebär i de flesta fall att lärare och studenter sällan, eller inte alls, träffas fysiskt. Detta ger andra villkor och förutsättningar för såväl lärare som studenter att bedriva undervisning respektive studier.

Forskare inom området framhåller empati, förståelse och personliga relationer som centrala aspekter inom distansutbildning. Det är viktigt att läraren får studenten att känna tillhörighet och förtroende, genom trevligt bemötande och tydlig och klar information. När det gäller studenten är studiemognad, ansvar och självdisciplin viktiga förutsättningar för lyckade distansstudier. Flexibiliteten i distansstudier är ofta ett motiv för att läsa just på distans, men kan också vara en av svårigheterna eftersom tid och rum för studierna oftast helt beror på studenten själv. Distansstudenter har dessutom ofta någon form av sysselsättning förutom sina studier, och i många fall också familj. Detta innebär att tid är en bristvara.

Att bedriva distansutbildning är inget enmansjobb, det krävs insatser på flera områden och bör involvera ett stort antal människor – alltifrån lärare/pedagoger till IT-personal och bibliotekarier. Att upprätta ett litet arbetslag med olika funktioner representerade är ett sätt att skapa bra förutsättningar för genomförande, och minskar också arbetsbelastningen för den enskilde läraren. Vidare är det viktigt att det finns ett intresse av att hålla på med distansutbildning hos de lärare som ska hålla på med detta.

Distansutbildning kan för såväl lärare som studenter kanske upplevas som lite avskräckande och främmande. Är man bara öppen för andra utbildnings- och undervisningsformer än man är van vid och har intresse för distansutbildning, finns det dock goda förutsättningar för att bedriva lyckad distansutbildning.

2.1 Fysiska träffar eller inte

Det råder delade meningar om hur stort antal fysiska träffar en distanskurs bör innehålla, och det är kanske den mest kontroversiella frågan när det gäller distansutbildning. Det förekommer att studenter har uppfattningen före kursen att de vill ha så få träffar som möjligt, medan de efter kursen hade velat ha så *många* som möjligt.

Undersökningar visar också att det är mycket individuellt hur olika studenter, t.o.m. inom samma kurs, uppfattar det. Medan den ena studenten önskar att det varit färre träffar på en kurs, önskar den andre att det hade varit fler. Därmed är det oerhört svårt att tillfredsställa alla studenter.

Läs mer om fysiska träffar i avsnitt 3.3.

2.2 Förberedelser

De allra flesta misslyckade distansutbildningar kan härröras till bristfällig förberedelse av kursen. Eftersom möjligheten att improvisera i distansutbildning är avsevärt mindre än i vanlig campusbaserad utbildning, är det mycket viktigt att lägga ordentligt med tid och energi på planeringen före kursstart. Den tiden man lägger ner i planeringsskedet får man sedan tillbaka i form av mindre frågor från och mindre förvirring hos studenter, och därmed färre insatser under kursens gång. Hur konstigt det än kan låta så öppnar noggrann planering för möjligheten att faktiskt improvisera utan att kaos uppstår.

2.3 Information

Distansstudier innebär i många fall att studenten läser utan träffar med vare sig lärare eller kurskamrater där spontana frågor kan avhandlas. Detta ställer stora krav på att informationen kring allt som rör kursen är tydlig och relevant. Det gäller alltifrån information om datakonto och e-post till inlämningsuppgifter och examination.

Information före kursstart är viktig, men är kanske utanför lärarens direkta ansvar. Ju mer man kan klargöra för studenten i utbildningskatalogen desto bättre. Om det framgår tydligt i katalogen att det är tre obligatoriska träffar i Gävle, slipper 20 studenter söka som ändå kommer att hoppa av när de upptäcker detta längre fram. På samma sätt slipper 30 studenter kontakta lärosätet för att fråga om det är några obligatoriska träffar eller inte, om det tydligt framgår att kursen inte innehåller obligatoriska träffar.

Önskvärt är också att någon form av information går ut inledningsvis, gärna i samband med välkomstbrev, om vad som förväntas av studenten på distanskursen. Vad förväntar sig läraren av studenten och vad kan studenten förvänta sig av läraren? Har läraren några tips på hur studenten kan ta sig an och förhålla sig till sina distansstudier, kurslitteratur etc.? Forskning har visat att det viktigaste inte är att broschyrer med information är snyggt utformade utan att informationen är klar och tydlig, samt relevant för kursen och studenten.

2.4 Kommunikation, respons och återkoppling

Respons och återkoppling är extra viktigt vid distansstudier. I de fall studenten aldrig träffar lärare eller kurskamrater är det ännu viktigare, liksom för studieovana studenter. I många distanskurser är respons på studieuppgifter den enda kontakten med läraren.

När det gäller löpande kontakter kan det lätt bli överväldigande om man som lärare har som ambition att svara på e-post från studenter så fort den anländer. Det är därför viktigt att skapa ett system som känns acceptabelt för både lärare och studenter. Ett sätt kan vara att bestämma att mellan 9 och 12 på tisdagar svarar man på e-post i en kurs (eller i alla kurser man har), mellan 13 och 14 på torsdagar har man telefontid etc. Det viktigaste är dock att studenten vet förutsättningarna för när och hur kommunikation ska ske, vilket kan meddelas i välkomstbrev och/eller studiehandledning. Ett alternativ kan också vara att lärare och studenter kommer överens om en rimlig tidsram inom vilken studenten kan förvänta sig svar på frågor och inlämnade uppgifter, en tidsram som båda parter accepterar.

Har man många studenter i en kurs kan det vara oerhört värdefullt och effektivt att dela upp studenterna mellan flera lärare/handledare eller kontaktpersoner. På så sätt kan en person ha "sin" grupp studenter som den koncentrerar sig på och sköter kontakten med. Det är också viktigt att respons på inlämnade uppgifter är av hög kvalitet och relevans, gärna med förklarande kommentarer och reflektioner. Man får dock se upp lite så det inte blir ett automatiserat system på bekostnad av kvaliteten av responsen. Det är viktigt att den som tar hand om inlämnade uppgifter har möjlighet att ha en helhetssyn över studentens prestationer, så att systemet inte får karaktären av ett löpande band, där olika lärare och handledare sitter och "rättar" uppgifter utan djup i sina kommentarer.

Eftersom största delen av kommunikationen i distansutbildning sker skriftligen, krävs det att lärarens skriftliga förmåga är god. Detta tar så klart tid i anspråk och måste också få göra det, men kan som sagts ovan underlättas genom att dela upp arbetet på flera lärare/handledare.

Aktuell forskning har visat på behovet av att det är skickliga pedagoger och handledare som är engagerade i distansutbildning. Framför allt är det dock viktigt att man har ett genuint intresse av utbildningsformen som sådan.

2.5 Tekniska förutsättningar

Flera studenter vittnar om att tidsbrist är en orsak till att man inte fullföljer sina distansstudier. Det är inte heller ovanligt att studenter

anger att krångel med teknik är det som får bågaren att rinna över, när de väl tar sig tid att sitta ner vid datorn med sina studier.

Distansstudier är i de fall de är uppbyggda på någon form av teknisk lösning helt beroende av att denna fungerar (t.ex. web-baserade lärplattformar, e-post, datakonto, videokonferenssystem etc.) för att studenten rent praktiskt ska kunna genomföra studierna. Det finns dock ytterligare en aspekt. Mycket krångel med tekniken ger inget gott intryck, inte heller ett gott rykte, vilket i längden kan vara förödande för lärosätets distansutbildning.

En annan viktig aspekt när det gäller teknik i distansutbildning är de studerandes datorvana och IT-kompetens. För att förvissa sig om vilka kunskaper studenterna har på området kan man undersöka detta innan kursen startar t.ex. med en liten enkät. Ett annat sätt att försöka garantera sig om att studenterna har dessa kunskaper kan vara att lägga in det som ett behörighetskrav. Man kan också genomföra datorintroduktion för de studenter som är ovana vid datorer och känner sig osäkra.

Slutligen är också lärarnas kompetens på området viktig för att kursen ska flyta så smärtfritt som möjligt. Dels för att det inte ska uppstå onödiga misstag, dels för att läraren ska kunna använda tekniken optimalt utifrån de pedagogiska krav och ställningstaganden som kursen utgår ifrån. Ett sätt att förebygga katastrof vid eventuella akuta tekniska haverier t.ex. vid videokonferenssändningar, kan vara att knyta en teknisk funktion till sig, en person som kan vara med vid själva sändningen. Detta är extra viktigt i de fall man som lärare känner att man inte behärskar tekniken fullt ut.

2.6 Biblioteket

Genom att ha ett bra samarbete med biblioteket kan man öka vetskapen hos studenterna om de möjligheter biblioteket erbjuder. För distansstudenter som söker mycket i databaser och ofta använder webben som kommunikationsmedel är det viktigt att ha bra informationskompetens. Här är biblioteket en resurs som är lämplig att utnyttja.

2.7 Studiesociala aspekter

Eftersom många distansstudenter har någon form av sysselsättning utöver distansstudierna och också ofta har familj, är studiesituationen

för dessa studenter lite mer pressad än för campusstudenter. Det är därför viktigt att klargöra för studenten att utbildningsformen kräver studiemognad, ansvar och självdisciplin i större grad än vid campusstudier. I samband med detta är det också viktigt att arbeta för att skapa personliga relationer till studenterna, få dem att känna tillhörighet och förtroende för lärare och hela utbildningsorganisationen. Det är viktigt eftersom distansstudier ibland innebär att studenten känner sig ensam och utelämnad. Detta beror till viss del på att man inte har några kurskamrater på samma sätt som i vanlig campusbaserad utbildning där man lättare kan stötta varandra.

Ett sätt att skapa samhörighet mellan studenter är att skapa studiegrupper. För att studiegrupperna ska bli så bra utformade som möjligt kan det vara bra att göra någon slags undersökning av studentgruppen för att få information om ålder, bostadsort osv.

Det är vidare bra att informera distansstudenterna om att de också har tillgång till kåren och studenthälsan, när det gäller studiesociala frågor.

Referenser

- Bååth
- Dahlström, S
- Holmberg, B
- Holmberg, C
- Paulsen
- Reneland, L
- Tresman
- Tricker